

Hans Brügger

**PASTORAL INVALIDA U SVJETLU
DRUGOGA VATIKANSKOG SABORA***

Tema »Pastoral invalida u svjetlu Drugoga vaticanskog sabora«, s kojom se suočavamo u ovome času, ne tiče se samo slijepih nego posve općenito čovjeka invalida. Vrlo je važno što je crkveni rad za slijepu uklopljen u opći koncept pastoral invalida koji je teološki utemeljen na učenju Crkve. No i kada je riječ o samim invalidima, ne smijemo u njima u prvome redu gledati određenu kategoriju ljudi koji zahtijevaju neku vrstu posebnog postupka; oni su jednostavno ljudi, i to u punome smislu riječi.

Tako ponešto od onoga što ćemo ovdje izložiti vrijedi ne samo za invalidnog nego i za neoštećenog čovjeka. Razlog zbog kojega svoju pozornost ipak na poseban način poklanjamo čovjeku invalidu leži u činjenici što se autentična kršćanska slika čovjeka na kojoj se temelje crkvena briga za njega i napose pastoral ne poklapa sa slikom čovjeka kakvu ima religiozno indiferentni svijet, i što ta divergencija najdublje pogađa čovjeka invalida. Tu i tamo vrijede druga mjerila kojima se mjeri i vrednuje čovjekovo dostojanstvo. Sabor je prema ovome zauzeo jasno stajalište.

Što se tiče pastoral invalida i rada s njima, Drugi je vaticanski sabor, kao nijedna prethodna sveta sinoda, postavio nadasve jasne naglaske. Crkvena briga za čovjeka, osobito za onoga koji je zbog bilo kojeg razloga gurnut na rub društva, zasjala je u novoj cjelovitosti. Čovjek se shvaća ozbiljno sa svim svojim temeljnim svojstvima i osnovnim potrebama i promotren u svim svojim životnim odnosima. U tekstu koji slijedi želio bih tu temu obraditi u

* Predavanje održano na kongresu FIDACA-e (Federation internationale des associations thretiens aveugles = Međunarodni savez kršćanskih udruženja slijepih) u Parizu, 28. kolovoza

dva koraka. Najprije ćemo se nešto iscrpnije pozabaviti dostojanstvom ljudske osobe, posebice čovjeka invalida, te ispitati crkvenu nauku o tome kako nam je prije svega naviješta Sabor. U drugom ćemo se koraku obratiti problematici pastoralna kao crkvene brige za ugroženo čovjekovo dostojanstvo.

•1. *Čovjek invalid u svojemu nepovredivu dostojanstvu*

Saborski se oci u svojem govoru često vraćaju na čovjekovo dostojanstvo. Ta se tema kao crvena nit provlači kroz više dokumenata. Ova temeljna istina o čovjeku na poseban se način ističe u Pastoralnoj konstituciji o Crkvi u današnjem svijetu »Gaudium et spes«. Ova je temeljna istina za crkveni rad općenito, a osobito za pastoralno djelovanje postala smjernica u pravome smislu, pastoralno polazište i svrha našeg rada. Ona nas uvodi u tajnu s imenom »čovjek« i u njegov odnos sa Stvoriteljem koji je ujedno i njegov posljednji cilj i ispunjenje.

Prof. Charles Moeler u svojem izlaganju o povijesti nastanka saborskog teksta »Gaudium et spes« na ovaj način vrednuje tematiku o čovjekovu dostojanstvu: »Tema 'čovjeka stvorena na sliku Božju' nova je za jedan saborski tekst i zbog toga je važan događaj. Radi se o kršćanskoj slici čovjeka čije je istraživanje i tumačenje možda najvažniji zadatak ovog stoljeća.«*

Što je s čovjekovim dostojanstvom u današnjem svijetu? Kojim mjerilima svijet mjeri dostojanstvo ljudske osobe? Koji su kriteriji mjerodavni? Poznata nam je skala po kojoj se čovjek općenito vrednuje: inteligencija, zdravlje, ljepota, radna sposobnost. Tko se kreće izvan ovih normi upravo je ab-normalan; in-firman; ako se uopće ozbiljno uzima, onda samo pod nekim uvjetima; njegovo se mišljenje obično ne traži pa zbog toga nema ni težine. Taj je čovjek na rubu društva jer je bolestan ili invalidan ili nesposoban za život. On je u očima svijeta u pravome smislu riječi bez dostojanstva.

U Stvoriteljevim očima stvar izgleda posve drukčije. I čovjek invalid - a ovdje »invalidnost« razumijevam u najširem smislu, uključujući sve oblike oštećenja - čovjek invalid punovažna je ličnost. Vrijednost osobe ne ovisi o stupnju inteligencije i duševnog blještavila-, o fizičkom integritetu i psihičkom zdravlju, ne ovisi o službenoj karijeri, a ponajmanje o materijalnom posjedu ili društvenom položaju. Vrijednost osobe, prema kršćanskoj antropologiji, ovisi o činjenici da je čovjek - u našem slučaju invalid - stvorenje koje je Bog stvorio i koje ljubi, »dijete Božje i baštinik neba« (Rim 8, 16-17).

Da, i najteži je invalid stvoren »na sliku i sličnost Božju« (usp. Post 1,26-27; 9,6). On ostaje u srodstvu s Bogom ma što prouzrokovalo njegovu invalidnost koja ga sputava u kretanju, izražavanju, priopćavanju sebe i u sudjelovanju u društvenom životu sukladno tzv. normama. I taj najteži invalid nikada ne prestaje biti slika Božja. U tome leži njegova veličina, njegovo nepovredivo dostojanstvo.

Da bi čovjeku dozvao u sjećanje njegovo porijeklo i dostojanstvo, da bi ga iscijedio od ozljeda nanesenih zlom te ga uvijek pratio i iznova podizao na njegovu teškom putu do cilja, Bog je u Isusu Kristu postao čovjekom. Evan-

* CHARLES MOELER, »Die Geschichte der Pastoralkonstitution 'Gaudium et spes' 9. odsječak«: *LTK, Das zweite vatikanische Konzil*, III, Herder.

đelje je Gospodinov navještaj čovjekova dostojanstva, »magna carta« ljudskog dostojanstva.

Sabor tu istinu jasno izražava u konstituciji »Gaudium et spes« (41):

Nikakav ljudski zakon ne može tako osigurati osobno dostojanstvo i čovjekovu slobodu kao što to može Kristovo Evanđelje koje je povjereno Crkvi. To, naime, Evanđelje navješćuje i proglašuje slobodu djece Božje, odbacuje svako ropstvo koje konačno proizlazi iz grijeha, sveto poštuje dostojanstvo savjesti i njezinu slobodnu odluku, ... Sve to odgovara temeljnom zakonu kršćanske ekonomije spasenja.«

Oslanjajući se na ovaj temeljni izriječ Sabora o čovjekovu osobnom dostojanstvu, papa Ivan Pavao II. u svojem nagovoru invalidima u Quebecu, 10. IX. 1984., veli ovo:

»Želio bih jasno reći i istaknuti: čovjek invalid punovrijedno je ljudsko biće sa svim odgovarajućim urođenim svetim i nepovredivim pravima, neovisno o tome je li njegov nedostatak prirodan ili je nastao zbog kronične bolesti ili nesretnog slučaja, pati li od duševne ili staračke slabosti i koliko je teško njegovo oštećenje. Njemu se mora olakšati sudjelovanje u društvenom životu u svim dimenzijama i na svim razinama koje bi mu mogle biti dostupne: obitelj, škola, posao, socijalna zajednica, politika, religiozni život. To praktično pretpostavlja apsolutno poštovanje ljudskoga života invalida već nakon njegova začeca, a po tome i u svim stadijima njegova života.« To je nauka Crkve o dostojanstvu ljudske osobe, dostojanstvu svakog čovjeka: nedvojbeno jasna, sveobuhvatna i konkretna.

Čovjekovo je dostojanstvo najozbiljnije ugroženo!

Dokle god se obitelj čovječanstva nalazi na svojem hodočasničkom putovanju, dotle će čovjekovo dostojanstvo, iako po sebi nepovredivo i sveto, stalno biti ugroženo. Ta ugroženost može katkad poprimiti zastrašujuće oblike: podčinjavanje, nasilje, razaranje. Te prijeteće moramo prepoznati i imenovati:

- Tamo gdje je ateizam postao državna ideologija i gdje se svjesno radi na tome da ta »vjera u napredak« prožme čitav društveni život, nogama se gazi osnovno pravo na religioznu slobodu i ispovijedanje vjere, a time i čovjekovo dostojanstvo;

- tamo gdje pod isprikom slobode i tolerantnosti cvjetaju određeni oblici liberalizma i subjektivizma tako da se nadmoćno povećava niveliranje svih vrednota, a time i ravnodušnosti prema Bogu i njegovoj Crkvi, ugroženost ljudskog dostojanstva poprima zastrašujuće razmjere;

- tamo gdje se standard i bogatstvo toliko povećavaju tako da se ohlade ljudska srca i zamuti pogled za potrebe bližnjih, nastaju novi mehanizmi moći koji razaraju čovjekovo dostojanstvo;

- tamo gdje socijalni neredi i nepravde milijune ljudi gone u krajnju bijedu ili pak rasna mržnja i klasna diskriminacija ponižavaju čitave grupe ljudi, ljudsko se dostojanstvo porobljuje i trpi nasilje;

- tamo gdje su invalidni ljudi isključeni iz društvenog života zbog toga što

ne odgovaraju uobičajenim normama radne sposobnosti tako da često moraju bijedno životariti;

- gdje nedostaju odgovarajuće socijalne ustanove kao i mogućnosti školskog i stručnog osposobljavanja invalida;

- gdje se zanemaruju religiozni odgoj i napredak invalidne djece i mladeži, a njihovu se uključivanju u kršćansku zajednicu ne posvećuje dovoljno pažnje;

- gdje se invalidni život promatra kao nevrijedan život, a moderna znanost zloupotrebljava za to da se takav život odstrani već u klici (manipuliranje genima);

- gdje se na čovjeka invalida gleda samo kao na jadno, slabo i žaljenja vrijedno stvorenje kojemu su potrebni jedino sućut i skrb; to je uostalom stav koji se nerijetko može naći i u crkvenim krugovima. To su područja na kojima je ljudsko dostojanstvo ugroženo.

Ta se ugroženost u svim svojim raznovrsnim oblicima temelji na istočnom grijehu, tj. na nepriznavanju Stvoritelja za »Gospodara neba i zemlje«. Prezir prema Stvoritelju i njegovu božanskom uređenju rađa i prezir prema stvorenju, prema čovjeku zajedno s prirodom u kojoj živi. Tako odbijanje Boga u konačnici postaje odbijanje čovjeka.

To odbijanje čovjeka najočitije se pokazuje prije svega tamo gdje taj čovjek, posve ili uopće ne odgovara normama koje je postavio čovjek. Tada invalidnost i bolesti »obezvreduju« čovjeka; takav se čovjek isključuje iz društva ili se u najmanju ruku izgura na rub, izloži diskriminaciji. Ne postoji, naime, samo medicinska nego i društveno prihvaćena slika invalida, tj. čovjeka koji je zbog toga što se njegova pojava ne uklapa u naše društvene, privredne i svjetonazorske predodžbe izložen diskriminaciji.

Na pozadini takva stanja Crkva mora gledati na svoj pastoralni zadatak prema čovjeku invalidu.

2. Pastoral invalida kao briga za čovjekovo dostojanstvo

Pastoral invalida briga je za dostojanstvo čovjeka invalida. Budući pak da je čovjekovo dostojanstvo nedjeljivo, a pastoral u pravome smislu »briga za čovjeka«, Crkva se u svojoj brizi nikada ne smije ograničavati na jedan djelomični aspekt čovjekova dostojanstva. Malo pretjerano rečeno: nije dovoljno da Crkva preporučuje čovjeka invalida Božjemu milosrđu, nego se ona mora brinuti i za to da mu se unutar ljudskoga društva osigura poštovanje i zaštita.

Bez sumnje, točno je da je spasenje u savršenom obliku moguće tek nakon vremena naše zemaljske hodočasničke egzistencije te da savršeno spasenje u konačnici može ostvariti samo Bog. Ali spasiteljski nalog dan Crkvi - njezin pastoralni zadatak - ipak se sastoji u tome da ljudima, pojedinačno i društveno, pokazuje i poravnava put k spasenju. To ona ostvaruje svojim sakramentalnim djelovanjem, ali i time što djelotvorno pomaže da se za sve stvore životni uvjeti koji će biti dostojni čovjeka.

Iz ovoga proizlazi prvi zahtjev:

Pastoral invalida mora se promatrati cjelovito.

U ovoj točki možemo slijediti samo nauku i primjer našega Gospodina i Učitelja. Krist je bolest i slabost oslobodio od prokletstva grijeha i postavio ih pod blagoslov križa (usp. iscjeljenje slijepca od rođenja, Iv 9,1 i dalje). Pastoral je za Isusa značio obuhvatiti i otkupiti čitava čovjeka, čovjeka u jedinstvu njegova tijela i duše (usp. iscjeljenje hromoga, Mt 9,1 i dalje). U svojemu spasiteljskom nastojanju obraćao se Gospodin pojedincima i osposobljavao ih za novi odnos ljubavi prema nebeskome Ocu; no on se jednako tako obraćao različitim skupinama ljudi, šibao socijalne nepravde, borio se protiv diskriminacije siromašnih, slabih i grešnika. Gospodinova briga za čovjekovo dostojanstvo bila je označena cjelovitim gledanjem, obuhvaćala je čovjeka na svim područjima njegova života.

Crkva treba da slijedi primjer svojega Učitelja. Papa Ivan Pavao II. formulira to ovako:

»Poslanje Crkve usmjereno je prema čitavu čovjeku, njegovu vremenu i vječnom spasenju. Ono se ostvaruje u sveobuhvatnoj spasiteljskoj brizi za čovjeka u religioznom, duhovno-osobnom i materijalnom području« (Einsiedeln, 15. VI. 1984.).

Poslanje Crkve, što ga je Sveti otac ovako opisao mora se prije svega ostvariti u našem radu s invalidima. Navodim tri aspekta cjelovitog pastorala invalida:

- pastoral u užem smislu
- karitas
- socijalna politika.

Pastoral u užem smislu u spasiteljskom zadatku Crkve zauzima bez sumnje jedno od središnjih mjesta:

- naviještanje Božje riječi u svim njezinim mnogostrukim oblicima,
- služenje sakramenata u čijem je središtu slavljenje neprestane euharistijske žrtve Isusa Krista,
- pastoralno savjetovanje i praćenje čovjeka invalida kako bi mu se za što bolje svladavanje životnih problema ponudila pomoć vjere.

Pastoral uvijek mora imati kao svrhu iscjeljenje i posvećenje ljudi i čitave obitelji čovječanstva, cilj što ga svaki dušobrižnik može postići u bliskoj vezi s jedinim velikim svećenikom i savršenim dušobrižnikom Isusom Kristom. Gospodin može iscjeljivati i posvećivati. Mi smo njegovo oruđe.

Unutar cjelovitog pastorala invalida ne smije nedostajati *karitas* kao diakonia. To je jedna od bitnih funkcija Crkve. Vjerodostojnost svakoga govorenja i djelovanja Crkve ovisi o njezinu socijalnom angažmanu. Tu se pokazuje živi li ona svoje poslanje i uzima li ozbiljno čovjeka kojemu se želi obratiti. U Dekretu o apostolatu laika Sabor potanko govori o značenju karitativnog rada u okviru spasiteljskog naloga sveopće Crkve:

»Kao što je sveta Crkva u svojim prvim počecima pridruživala 'agapu' euharistijskoj večeri te se očitovala da je sva sjedinjena vezom ljubavi oko Krista, tako se po tome znaku ljubavi raspoznaje u sva vremena. Dok se radije tuđim pothvatima, prisvaja djela ljubavi kao svoju službu i neotuđivo pravo« (AA 8).

Na spasiteljski nalog Crkve, a time i na pastoral u širem smislu spada i briga za čovjeka u njegovim društvenim odnosima i u socijalnom sklopu

državnih struktura, koji možemo označiti riječju *socijalna politika*. Prije svega, čovjek invalid širom svijeta izložen je društvenoj diskriminaciji tako što mu se na različite načine uskraćuje položaj koji bi odgovarao njegovu ljudskom dostojanstvu. Njegov je socijalni prestiž malen, njegov napredak u službi u mnogom pogledu vrlo otežan ili onemogućen. U brojnim zemljama svijeta nedovoljno je osigurana medicinska i terapijska pomoć, a nije uređeno ni osiguranje materijalne egzistencije. Da bi došao do poboljšanja i da bi se za invalide također stvorili životni uvjeti dostojni čovjeka, potrebne su promjene struktura na nacionalnom i međunarodnom planu, prije svega na socijalnopolitičkoj razini. I tim problemima Crkva mora pokloniti punu pažnju. Sabor u »Gaudium et spes« (9) veli da je zadatak ljudskoga društva - a tu spada i Crkva - »da uspostavi takav politički, socijalni i ekonomski poredak da sve služi čovjeku i pomogne pojedincima i skupinama da afirmiraju i razvijaju sebi svojstveno dostojanstvo.«

Crkveni rad za invalida cjelovit je zadatak: pastoralni u užem smislu, karitativni i socijalnopolitički.

Pastoral invalida je partnerski zadatak

Ako posmatramo pastoral kao cjelovit zadatak koji obuhvaća čitava čovjeka sa svim njegovim individualnim i socijalnim problemima, lako je uvidjeti da se za ispunjenje tog zadatka moraju mobilizirati na j različiti ti je snage te iskoristiti ili osnovati razne službe.

Pastoral ne može više biti zadatak samo svećenika. I laici su zajedno s njima uključeni u te službe. Što se pak tiče pastorala invalida, tu je osobito važna i nužna suradnja neinvalida i invalida. I najteži invalid ima u ovome svijetu eminentno važan pastoralni zadatak tako što nam skreće pažnju na životne odnose i životne vrednote koje već jedva prepoznajemo u našem modernom društvu u kojem su vrhovni kriteriji vrijednosti uspjeh, ljepota i zdravlje. Čovjek invalid razmišlja dublje. On nam je potreban kao partner u dušobrižništvu. On može naviještati i blagoslivljati.

Briga za čovjekovo dostojanstvo ne sastoji se u jednostranom priopćavanju božanske riječi i podjeljivanju sakramentalnih milosnih darova, nego istodobno u pažljivu slušanju, prihvaćanju i aktivnom uživljanju u situaciju čovjeka kojem se obraćamo. Još više od toga: čovjek kojem se obraćamo sam je pozvan da aktivno sudjeluje u procesu spasenja - služeći također drugim ljudima - tj. da i sam pastoralno djeluje. Time on izvršava nalog koji je kao kršćanin primio na krštenju u smislu općega svećeništva.

Ovime smo naznačili da je pastoral, a napose pastoral invalida, partnerski zadatak.

Ni u kojem slučaju ne radi se o brisanju razlika ili poistovjećivanju različitih službi u Crkvi, nego se radi o tome da shvatimo da je laik pravi svećenikov partner u opsežnom pastoralnom radu te da pastoral u smislu cjelovita zadatka ne može obavljati ni sam svećenik ni sam laik. Jedan mora služiti drugome pa će tek iz toga složenog služenja izrasti spasenje.

Sabor o ovome vrlo jasno govori na različitim mjestima. Kad je riječ o radu laika, najčešće se upotrebljava pojam »apostolat«. No što je apostolat

drugo do jedan od bitnih dijelova rada za kraljevstvo Božje, brige za spasenje, a time i pastoralna. Same specifične svećeničke službe ne zadovoljavaju sve zadatke koji se moraju izvršiti da bi se ispunio cjelovit spasiteljski nalog zadan Crkvi. Njemu kao punovažna služba pripada i rad laika.

Broj 9. Dekreta o apostolatu laika počinje rečenicom:

»Laici svoj mnogostruki apostolat izvršavaju u Crkvi i u svijetu.«

Broj 10. potom pokazuje kako laici mogu neposredno dati svoj »svećenički, proročki i kraljevski udio« u crkvenom djelu evangelizacije i posvećivanja. Kaže to ovim riječima:

»Sudjelujući u Kristovoj svećeničkoj, proročkoj i kraljevskoj službi, laici imaju svoj aktivni udio u životu i u djelatnosti Crkve. U crkvenim zajednicama njihova je djelatnost toliko potrebna da bez nje ni apostolat pastira (ovdje se ostalom i svećenički rad naziva apostolatom), u većini slučajeva, ne može postići svoj puni učinak. Laici pravog apostolskog duha, ugledajući se na one muževe i žene koji su Pavlu pomagali u naviještanju Evanđelja (usp. Dj 18, 18-26; Rim 16,3), zapravo pomažu svojoj braći te podižu duh i pastira i ostaloga vjernog naroda (usp. 1 Kor 16,17-18).«

Ovdje je Sabor jasno dokumentirao i istaknuo partnersku suradnju između klera i laikata. Dobro upamtimo sve riječi autentične nauke naše Crkve: »laici su sudionici službe Krista, svećenika, proroka i kralja« i druge riječi: zajedničko djelovanje svećenika i laika jednostavno je "nužno" želimo li da spasiteljska djelatnost Crkve bude plodna.

Ako se igdje na području crkvenoga rada s invalidima svjesno teži za ovim partnerstvom i ako se ono ostvaruje, onda je to slučaj kod slijepih. U svojim organizacijama uzajamne pomoći slijepi laici obistinjuju osnovnu nakanu apostolata te u prisnoj suradnji sa svećenicima i biskupima provode cjelovit pastoral. Naše nacionalne organizacije kao i Međunarodna federacija katoličkih udruženja slijepih - FIDACA mogu se ubrojiti među ona udruženja koja je Sabor okarakterizirao kao vrlo važna jer ona »promiču i izriču dublje jedinstvo između praktičnog života i vjere svojih članova« (AA 19).

Naznačimo još treći i posljednji vidik:

Pastoral invalida rad je na integraciji

Naš gospodin i učitelj Isus Krist svojim je utjelovljenjem i spasiteljskim djelom divno obnovio ljudsku narav i ponovno ustanovio ljudsko dostojanstvo. Brinuo se za ljude koji su zbog krivnje i grijeha, nekog nedostatka ili nesreće, zbog porijekla ili društvena položaja stigli na rub ljudskoga društva. Njegovo je pastoralno djelovanje bilo usmjereno na to da te ljude vrati u milosno zajedništvo s Bogom i u sredinu ljudske zajednice. Sjetimo se Zakeja, Marije Magdalene, žene na Jakovljevu studencu, mladog čovjeka slijepa od rođenja itd.

Isusova je pastoralna briga imala kao svrhu integraciju grešnika, oštećenog, invalidnog i bolesnog čovjeka. Jednako tako moraju i naše pastoralne službe biti u velikoj mjeri pomoć integraciji. Što znači integracija? O tome bi se dalo mnogo toga reći. S obzirom na naš crkveni rad s invalidima, označio bih integraciju kao udomljenost u jednoj zajednici. Domovina je mjesto ka-

mo pripadam, gdje znam da sam prihvaćen i zaštićen, gdje se mogu razvijati sukladno svojim mogućnostima, gdje mogu biti onakav kakav jesam. Na takvu vrstu integracije ima pravo prije svega čovjek invalid. Potrebna mu je za razvoj ličnosti i očuvanje vlastita dostojanstva.

Čovjek invalid pripada stoga središtu crkvene zajednice, i to ne kao nešto posebno čemu se treba čuditi ili što treba sažalijevati. On pripada zajednici jednostavno kao čovjek s vlastitim dostojanstvom i kojeg treba uzeti ozbiljno.

Pri svojim pastoralnim nastojanjima Crkva uvijek nanovo mora promisliti koja vrsta brige služi pravoj integraciji. Tako se moramo čuvati toga da u invalidima stalno gledamo slaba, jadna i žaljenja vrijedna stvorenja ili da im se čak kao takvima i obraćamo. Sigurno da invalidnost uvijek znači tešku sudbinu i da mnogi invalidi mučno podnose taj teret. Ima patnji koje postaju gotovo nepodnošljive, prije svega onda kada ti ljudi moraju biti bez prave pomoći koja bi ih s ljubavlju pripomagala i pratila. No iza zavjese invalidnosti vrlo često se krije neslućeno duhovno bogatstvo, kriju se mnogo puta takve ljudske kvalitete koje daleko nadmašuju kvalitete ljudi bez oštećenja. Ljudskom je društvu potrebno to bogatstvo da bi moglo ostati čovječno i da bi neprestano svraćalo pozornost na prave životne vrijednosti. Poruka invalidnih ljudi morala bi naići na mnogo više pažnje. Na naša pastoralna nastojanja ne smijemo gledati samo pod vidikom »duhovne skrbi«. To znači da čovjek invalid nije onaj kojega treba samo opsluživati. On nije samo primalac, već je i uvelike i davalac. On je taj koji sa sebi svojstvenim mogućnostima može u zajednici preuzeti konkretnu odgovornost za duhovno dobro svojih bližnjih. Sjetimo se samo apostolata molitve, ali i drugih oblika sudjelovanja u izgradnji kraljevstva Božjeg. Invalid pripada središtu kršćanske zajednice!

Ali ovdje nećemo govoriti samo o integraciji čovjeka pojedinca u zajednicu, nego i o integraciji pastora invalida kao takvog u planiranje pastoralnog rada. Biskupi i njihova pastoralna vijeća morali bi u mnogim mjestima pokazati više impulsa i obazrivosti za svrhovit i djelotvoran pastoral invalida - bilo to na razini zemlje, biskupije, područja ili župe. Pastoralu invalida pak kao posebnoj zadaći Crkve moralo bi se također tu i tamo pokloniti još više pažnje. Sabor upozorava na taj problem u broju 18 Dekreta o pastoralnoj službi biskupa:

»Posebnu brigu treba voditi o vjernicima koji zbog svojih životnih prilika nisu u mogućnosti da se dovoljno koriste redovitom i općom pastirskom službom župnika ili su posve bez nje. ... Biskupske konferencije, osobito one unutar pojedinih zemalja, treba da brižno proučavaju hitnija pitanja koja se tiču spomenutih kategorija vjernika. Prikladnim sredstvima i ustanovama neka se zajednički i složno pobrinu za duhovno dobro tih vjernika.«

Zaključak

Završavam svoje izlaganje citatom iz nagovora pape Ivana Pavla II. invalidima, održanog 17. IX. 1981. u Castel Gandolfu. Ove riječi Svetoga oca ujedno su neka vrsta sažetka svega onoga što smo pokušali iznijeti o čovjekovu dostojanstvu i crkvenom služenju invalidima. Papa veli:

»Vjera nas uči da u svakome čovjeku gledamo Božju sliku koja sjajno prosijava i iza zavjese kojom ju je mogla zastrti invalidnost. Invalid je čovjek u punoj vrijednosti čija naravna prava ostaju sveta i nepovrediva. ... Za to se uvjerenje crkvena zajednica mora zauzeti riječju i djelom. ...

Crkva mora tražiti prikladne putove i pronalaziti odgovarajuće načine kako bi pomogla prevladavanju izolacije u kojoj se vrlo često nalaze zarobljeni invalidi i njihove obitelji. ...

S pomoću uzajamne otvorenosti i srdačne velikodušnosti izolacija će ustupiti mjesto zajedništvu, a posljedica će biti uzajamno obogaćivanje i zajednički rast.«

S njemačkog preveo *Mario Batušić*